

Katlanabilir Sandalyeler

Uygarlık tarihi boyunca pek çok önemli buluş yapıldı. Bu buluşların dünyayı değiştirdiğini ilk duyuşta bile anlayabiliriz. Bunun yanında bir de çok önemliymiş gibi görünmeyen nesneler var ki, bunların aslında insanlık tarihinde çok önemli buluşlar oldukları hemen anlaşılamayabilir. Sandalyeler, bu türden buluşlar. Bir zamanlar sandalyelere herkesin oturamadığını, yalnızca soyluların ve kralların sandalye ya da koltuk kullanma hakkı olduğunu biliyor muydunuz? Soylu olmayanlar, kralların karşısında ayakta durmak zorundaydı. Kral tahtı dediğimiz şey de böyle ortaya çıkmıştı. Peki, sandalyeler tarih boyunca nasıl gelişti de evlerimize girdi? İşte bu yazı, sandalyeler, hem de katlanarak taşınabilenleri üzerine...

Yüzyıllar boyunca katlanabilir sandalyeler evlerin en önemli mobilyaları arasında yer aldı. Bunlar, aynı zamanda bir toplumsal konum simgesi olarak görülüyordu. Eski uygarlıklarda bu tür sandalyeler, yalnızca oturmak için değil, aynı zamanda tö-

rensel amaçlarla da kullanılıyordu. Taşınabilir sandalyelerin ilk örneklerine Eski Mısır'da rastlıyoruz. Bu sandalyeler Eski Mısır'da, ordularının başında savaşa giden komutanlar için taşınıyordu. MÖ 2000-1500 yılları arasında ortaya çıktığı düşünülen bu sandalyeler, firavunla-

rın sahip olduğu kutsal haklardan biriydi. Tutankamon'un mezarında bulunan taht, bu düşünceyi doğruluyor. Bu taht, sırt yaslamak için arkalı olduğu ve katlanabilen bir sandalye biçiminde.

Katlanıp taşınabilir sandalyelerin zamanla geliştiğini de görmek mümkün. Eski Mısır'dan günümüze ulaşan kalıntılardan, ilk sandalyelerin tahtadan yapılmış olduğu anlaşılıyor. Birbirine geçmiş iki tahta parçanın üzerine, oturmak için deriden bir bölüm eklenmiş. Sandalyelerin işlevinin yalnızca üzerine oturmak olmadığını anımsayalım, bu nedenle üzerlerine fildişi, altın ve gümüşten süslemeler işlendiği de oluyormuş. Sandalyeye oturacak kişinin toplumsal konumuna göre, süslemelerin oranının arttığı da biliniyor. Süslemeleri ve ayrıntıları daha fazla olan sandalyeler, firavun ya da yüksek sınıftan görevliler için iken, daha basit tahta ve deriden olanları ordudaki komutanlar için yapılmış. Bu sandalyelere, Mısırlıların hangi şekilde oturduğu konusunda bilimadamlarının kuşkuları var. Eski Mısır'da ressamlar, herkesi profilden çizdikleri için bu sandalyelere oturmuş biçimini de çarpıtarak yandan çizmiş olabilirler. Bundan dolayı Eski Mısır resimlerinde kişiler yandan görünülmüşse bile sandalye bacakları sanki karşıdan görünüyormuş gibi, X biçiminde durur. Bu da Mısırlıların bu sandalyelere hangi şekilde oturdukları konusunda kafaları karıştırıyor.

Eski Mısır uygarlığında kullanılan bu sandalyelerin, ileride Eski Yunan ve Roma uygarlıklarını da etkilediğini

görüyoruz. Sandalyelerin biçimi değişse de, Yunanlılar ve Romalılar da bu sandalyeleri benzer amaçlar için kullanmışlar.

Eski Yunan'da taşınabilir sandalyelere

“diphros okleidas” deniyordu. Bunlar da kişinin toplum içindeki yerine göre değişiklikler gösteriyordu. İlk başlarda yalnızca bir süs eşyası olarak evlere giren bu sandalyelerin kimileri hayvan kemiklerinden yapıldı.

Romalıların adına “sella curulis” dedikleri sandalyeler, gücün ve otoritenin simgesi olarak görülmüyordu. Roma senatosunda, “tribus” denen ve halkın temsilcilerinin oturduğu bölüme, “tribun” adı verilmişti ve oturulan yerlerin tasarımında “sella curulis”ten esinlenilmişti. Bugün stadyum ya da hipodrom gibi gösteri yapılan yerlerde, halkın oturduğu bölüme tribün denmesinin kökeninde de bu sözcük var. Roma İmparatorluğu döneminde kullanılan sandalyelerin karşıdan görünümü X biçimindeydi. Bu da gücün ve otoritenin sembolü olarak

kullanılan X harfini çağırıyordu. Eğer oturacak kişinin toplumsal konumu yükseğe, sandalyelerin oturak kısmında yastık kullanıldığı da olurdu. Kimilerinde kolların konacağı kolçaklar daha yüksek yapılır, böylece oturan kişi dilerse kolçaklardan birine yaslanarak yana kaykılabilirdi. Bu sandalyelere sonradan, oturanın ayaklarını uzatabilmesi için ayaklıklar eklendiği de oldu.

Roma İmparatorluğu'nun ardından Avrupa'da hüküm süren birçok uygarlık, katlanabilir sandalyeleri benzer

amaçlar için benzer biçimlerde kullandı. Rönesans döneminde sandalyeler değişik biçimlerde tasarlanıyordu. Artık yalnızca yana doğru katlanan sandalyeler değil, farklı bir tasarımla öne doğru katlanan sandalyeler de yapılıyordu. Bunun en büyük yararı, katlanabilir sandalyelere sırt dayamak için arkalık yapılabilmesiydi. Bu dönemde sandalyeler yavaş yavaş yalnızca soyluların ve üst tabakadan yöneticilerin kullandığı nesneler olmaktan çıkıp, halkın da kullandığı eşyalar olma yoluna girmişti.

Batıda sandalyeler bu gelişimi izlerken, doğuda biraz daha farklı biçimde kullanılmıştı. Öncelikle, doğulular için X sembolünün bir anlamı olmadığı için sandalyeler bu biçimde üretilmemişti. Göçebe halde yaşayan kavimler için sandalyelerin çok da önemi yoktu. Kullanılan sandalyelerinse kolayca katlanıp taşınabilir olması gerekiyordu. Kolay taşınamayan sandalye göç sırasında zorluk çıkarabilirdi. Bu sandalyeleri de zaten yalnızca yönetici sınıf, diğerlerinden farklı olduklarının bir göstergesi olarak kullanırlardı. Çin ya da Japonya gibi Uzakdoğu ülkelerinde ilk sandalyelerin, imparatorların taç giyme töreninde kullandığı biliniyor. Sandalyeye oturmak, imparatorların halktan daha yüksekte oturmasını sağlıyordu. Bu, onların halktan daha üstün olduklarının bir göstergesiydi.

Avrupa'da katlanıp taşınabilir sandalyelerin en çok kullanıldığı yerlerden biri ordulardı. Sürekli hareket halinde olan bir ordunun kumandanları için, hafif ve taşınabilir mobilyalar son derece kullanışlıydı. Savaş sırasında orduların hızı da önemli olduğu için tek parçadan oluşan, ağır ve taşınması zor mobilyalar yerine kolayca taşınabilir olanları tercih ediliyordu.

Günümüzde de taşınabilir sandalyeler oldukça revaçta. Pikniğe giderken, bahçede ya da balkonda otururken, deniz kıyısında, kısaca aklınıza gelebilecek her türlü açık hava etkinliğinde, akla ilk gelen eşyalar, taşınabilir sandalyeler. Günümüzde farklı malzemeler kullanılarak da üretilebiliyorlar. Ahşap, kumaş, plastik, metal ya da bu malzemelerin karışık olarak kullanıldığı sandalye çeşitleri, kullanıcıların beğenisine sunuluyor. Üstelik tasarımcıların ürettikleri özel tasarımlı sandalyeleri, rahatlığın yanında güzelliği de öne çıkarıyorlar. Çok da önemsemediğimiz taşınabilir sandalyelerin öyküsü böyle... Bir zamanlar sandalyelere yalnızca en üst tabakadan insanların oturabildiğini aklınıza getirin ve rahatça arkanıza yaslanın. Ne de olsa bu krallara layık bir rahatlık!

Gökhan Tok

Kaynaklar:

<http://www.designboom.com/eng/education/foldingchair.html>